

Joanna Nawacka

Z obserwacji nad tożsamością kulturową w kontekście przekładu : przyczynek do dyskusji

---

Polilog. Studia Neofilologiczne nr 4, 295-303

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Z OBSERWACJI NAD TOŻSAMOŚCIĄ KULTUROWĄ W KONTEKŚCIE PRZEKŁADU (PRZYCZYNEK DO DYSKUSJI)

Joanna Nawacka

*Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Olsztyn, Polska
joanna.nawacka@gmail.com*

Słowa kluczowe: *pojęcie tożsamości, tożsamość kulturowa, kultura, komunikacja międzykulturowa, przekład*

Współczesny świat interesuje się nie tylko zjawiskami otaczającymi ludzi, ale przede wszystkim samym człowiekiem, zarówno jego światem zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Człowiek, zgłębiając wiedzę o zjawiskach poza nim, zapragnął dogłębnie poznać i zrozumieć siebie. W wielu opracowaniach naukowych, literaturze, sztuce stał się głównym obiektem zainteresowania. Także wszystko, co jest związane z jego życiem wewnętrznym, wymaga omówienia, przeanalizowania. Era informatyki i Internetu spowodowała przeformułowanie relacji międzyludzkiej oraz nowe spojrzenie na miejsce człowieka w świecie z różnych perspektyw: psychologicznej, socjologicznej, filozoficznej, medycznej itp. Nowe sposoby i możliwości kontaktów interpersonalnych spowodowały również nowe spojrzenie na tożsamość, będącą wynikiem wzajemnych relacji.

Czym zatem jest tożsamość? Termin „tożsamość” rozumiany jest jako odrębne, indywidualne i niepowtarzalne postrzeganie własnej osoby poprzez jej cechy zewnętrzne (wygląd), wewnętrzne (cechy osobowości), a także sposoby zachowania, postępowania. Tożsamość przejawia się w relacji z samym sobą i w relacji z innymi osobami, grupami osób. „Tożsamość ma raczej charakter interpersonalny i społeczny, co oznacza, że jest kształtowana i poddawana wpływom zależnym od tego, jak układają się relacje jednostki z innymi. Każdy z nas rozwija w sobie poczucie tego, kim jest, przede wszystkim przez porównywanie się z innymi i przeciwstawianie się innym – rodzicom, rodzeństwu, członkom rodziny, przyjaciółom, kolegom i koleżankom z klasy, przełożonym, nauczycielom i innym wpływowym osobom” [Stewart 2010: 160]. Tożsamość nie jest zatem elementem genetycznej struktury człowieka, aczkolwiek podstawy, zręby tożsamości są wpisane w kod genetyczny. Jest przede wszystkim zależna od jakości i rodzaju kontaktów interpersonalnych i sposo-

bów porozumiewania się z innymi. Twórcza, rozwijająca komunikacja zachodzi między osobami, które różnią się od siebie, nie myślą tak samo, nie działają podobnie, a rzeczywistość postrzegają w odmienny sposób. W trakcie takiej rozmowy tworzą się nowe pomysły i rozwiązania, odróżnialne od wcześniejszych powstałych w świadomości tylko jednego rozmówcy. Także język odgrywa ważną rolę w tworzeniu tożsamości. Język kształtuje myślenie i kieruje postępowaniem, zachowaniem człowieka poprzez zawarte w nim schematy umożliwiające selektywny odbiór świata i siebie samego. Poprzez uczenie się nowych słów, powiedzonek, metafor, języków obcych człowiek rozwija się i coraz więcej przyswaja i rozumie ze świata zewnętrznego.

Nominacja tożsamości jest niezwykle popularnym i aktualnym leksemem, pojawia się w wielu połączeniach wyrazowych, np. tożsamość algebraiczna, tożsamość internetowa, tożsamość kulturowa, tożsamość narodowa, tożsamość obiektu, tożsamość osobista, tożsamość osobowa, tożsamość regionalna, tożsamość społeczna. O ile tożsamość algebraiczna jest pojęciem z dziedziny matematyki, o tyle pozostałe wpisują się w ogólne rozumienie tożsamości, aczkolwiek kładą nacisk na jej inny aspekt.

Tożsamość kulturowa wynika z przynależności poszczególnych osób do większych grup odmiennych pod względem kultury. Powszechnie przyjmowane jest stwierdzenie, iż jedną z cech odróżniających człowieka od zwierząt jest właśnie kultura. Należy ona do pojęć abstrakcyjnych, gdyż nie istnieje realnie i samodzielnie poza zbiorowością, może jednak być przyjmowana przez inne grupy ludzi niż jej wytwórcy. W szerokim ujęciu kultura obejmuje wszelkie przejawy życia społeczno-polityczno-gospodarczego, tj. sztukę, religię, prawo, technikę, medycynę, politykę, transport, rolnictwo, czyli dziedziny przyjęte przez zbiorowości ludzi i przekazywane w procesie uczenia, wychowywania i współdziałania. Kultura to przede wszystkim wzory postępowania, zachowania, idee, wartości i zasady, społecznie dziedziczone, przekazywane z pokolenia na pokolenie, wspólne pewnej grupie ludzi, zbiorowości. Wszystkie dziedziny życia ludzkiego mieszczące się w pojęciu kultury nie są naturalne, nie mają podłoża biologicznego, aczkolwiek są oparte na naturze, wykorzystują ją i zmieniają [Golka 2007: 37-38].

Kultura rozumiana w wąskim ujęciu to „zachowania ludzi i ich wytwory, jednak tylko takie, których podstawowy aspekt stanowi obecność intersubiektywnie rozumianych znaczeń posiadających społeczną wartość i akceptację” [Golka 2008: 177]. Takie rozumienie pojęcia kultury podkreśla elementy symbolicznego komunikowania się w obrębie jakiejś zbiorowości, tymi elementami kultury będą dźwięki mowy, pismo, obrazy, muzyka, ubiór, wygląd zewnętrzny. Zatem kultura w wąskim ujęciu stanowi immanentną część kultury w szerokim ujęciu.

Kultura jest nieodłącznym elementem ludzkiego życia, sferą otaczającą człowieka ze wszystkich stron, a prawie każde zachowanie, postępowanie, działanie człowieka jest warunkowane w części lub całości wzorami kulturowymi występującymi w danej zbiorowości i jej kulturze. Termin kultura, w liczbie pojedynczej, to zasadnicza cecha gatunku ludzkiego, jego atrybut, zaś w liczbie mnogiej, w ujęciu dystrybutywnym, to różnorodne kultury wynikające z różnorodności kryteriów ich wyodrębniania w czasie i przestrzeni: kultury narodowe, regionalne, etniczne, religijne, językowe. Kultura w sensie atrybutywnym określa to, co wspólne wszystkim ludziom, zaś w sensie dystrybutywnym określa to, co charakteryzuje poszczególne zbiorowości ludzkie.

Tożsamość kulturowa to zatem identyfikacja jednostki z określonym układem kulturowym tworzonym przez idee, przekonania, poglądy, to także identyfikacja z konkretnymi zwyczajami i obyczajami oraz z konkretnym systemem aksjologicznym i normatywnym.

Kultura i tożsamość kulturowa nierozzerwalnie wiążą się z komunikacją, dzięki niej kultura została wytworzona i może być przekazywana z pokolenia na pokolenie. Ludzie komunikują się w taki a nie inny sposób właśnie dlatego, że zostali w taki a nie inny sposób wychowani, to znaczy zostali wychowani w określonej kulturze, stosują jej język, przestrzegają jej zasad i norm. Celem komunikacji jest kreowanie świata społecznego i tworzenie wspólnot.

Współczesny świat został nazwany w 1962 roku przez Marshalla McLuhana „globalną wioską”, ze względu na błyskawiczny rozwój środków transportu i sieci komunikacyjnych. Codziennie na całym świecie dochodzi do kontaktów i komunikacji osób z różnych kultur. Ich umiejętność rozumienia, a także efektywna komunikacja z nimi nabrały nowego znaczenia i stały się istotą wielu badań i dociekań. „Jednak potrzeba międzykulturowego rozumienia nie zaczyna się ani nie kończy na granicach poszczególnych krajów. W każdym narodzie bowiem istnieje ogromna różnorodność grup rasowych i etnicznych, a ich członkowie codziennie kontaktują się ze sobą” [Gudykunst, Young Yun Kim 2010: 496]. Można wręcz dojść do stwierdzenia, iż nawet komunikacja między kobietą i mężczyzną ma charakter międzykulturowy z powodu nieograniczoności różnic pomiędzy nimi w sposobach myślenia, zachowania, postępowania, działania, wyglądu zewnętrznego itd.

Sytuacje, w których przejawia się komunikowanie międzykulturowe, są bardzo zróżnicowane, dotyczą wszelkich relacji między ludźmi w obrębie takich zagadnień, jak np. badania antropologiczne, gospodarka globalna, turystyka, migracje, uchodźstwo, wyjazdy do innych krajów w celu znalezienia pracy, dyplomacja, misje ewangelizacyjne, misje pokojowe, pomoc międzynarodowa, inwazje wojskowe, terroryzm, wymiany studentów, muzea i działalność wystawiennicza, przekłady literatury, kultura masowa [Golka 2008: 65].

Podczas komunikacji z osobami, które należą do innych kultur, następuje porównanie z językiem, zasadami, wartościami, normami, różniącymi się od kultury rodzimej. Ta konfrontacja może stać się źródłem wiedzy nie tylko o innej kulturze, ale także o własnej. Różnice kulturowe mogą stanowić barierę komunikacyjną, mogą również wskazywać na potrzeby i możliwości dostosowania sposobu komunikacji w celu uzyskania jak największej efektywności. Skuteczność komunikacji nie jest zależna od różnic kulturowych, lecz od zdolności rozumienia tych różnic, od relatywnego podejścia do nich. Postrzeganie innych kultur przez pryzmat własnej nie ułatwia zrozumienia, nie buduje porozumienia. Dopiero relatywizm kulturowy, to jest postrzeganie odmiennego zachowania i odmiennych wzorów komunikacji poprzez kontekst kulturowy, z którego powstały, daje podstawy do porozumienia, zebrania informacji na temat obcej kultury i próby zrozumienia jej członków. Relatywizm prowadzi do skutecznej komunikacji międzykulturowej [Gudykunst, Young Yun Kim 2010: 497-498].

Komunikowanie międzykulturowe przejawia się w sytuacji wielokulturowości, tj. sytuacji współwystępowania na tej samej przestrzeni albo w sąsiedztwie dwóch

lub więcej grup społecznych o odmiennych kulturowych cechach dystynktywnych: wyglądzie zewnętrznym, języku, wyznaniu religijnym, układzie wartości, systemie prawa itp. Komunikowanie międzykulturowe dotyczy wszelkich relacji, wymiany, zapożyczeń, kontaktów polegających na przekazie znaczeń za pomocą wszelkich symboli kulturowych.

Każda sytuacja komunikowania wymaga wspólnej kompetencji kulturowej, tj. umiejętności rozumienia przekazów symbolicznych, a właściwie znajomości ich kodów. „Tak rozumiana kompetencja składa się z wielu związanych ze sobą cząstkowych kompetencji, w tym umiejętności tworzenia znaków (np. wypowiedania słów), umiejętności ich łączenia w szersze struktury (np. zdania czy większe wypowiedzi), umiejętności rozumienia, interpretowania znaków nadawanych przez innych, umiejętności używania i rozumienia odpowiednich znaków w odpowiednim kontekście komunikacyjnym, wreszcie umiejętności porozumiewania się z innymi” [Golka 2008: 67]. Wszystkie wymienione umiejętności składające się na kompetencję kulturową odnoszą się przede wszystkim do języka jako środka porozumiewania się, stąd druga nazwa tej kompetencji – kompetencja językowa.

Przejawem komunikowania międzykulturowego jest wszelki przekład [Dąbrowski 2001: 52-54], ponieważ dąży nie tylko do oddania sensu słów, ale też charakteru narodowego, sposobu myślenia, systemu wartości itp. W akcie komunikowania/przekładu następuje tłumaczenie odrębnych kultur na własną, dokonuje się przyswojenie obcych wytworów kulturowych i znaczeń do własnych. Czy dane tłumaczenie jest adekwatne i wierne oryginałowi, zależy od wielu czynników składających się na definicję kompetencji tłumaczeniowej.

Kompetencja tłumaczeniowa „jest to zespół predyspozycji, cech, umiejętności oraz ogromna porcja wiedzy o świecie w ogóle, a o kulturach związanych z danymi językami w szczególności. Elementami kompetencji tłumaczeniowej [...] są: znajomość języka wyjściowego i docelowego; umiejętność dopasowywania do siebie różnych struktur na podstawie ich względnego podobieństwa; znajomość kultury krajów, w których mówi się językiem wyjściowym i docelowym; wiedza ogólna i specjalistyczna; sprawności komunikacyjne; wnikliwość w *dążeniu do sensu*; znajomość teorii tłumaczenia; predyspozycje i cechy charakteru” [Hejwowski 2006: 153-154].

Przekład międzykulturowy jest także możliwy ze względu na podobieństwo kultur. Chociaż poszczególne kultury nie funkcjonują w stosunku do siebie na zasadzie ekwiwalentności i różnice między nimi bywają znaczne, to, co wspólne i podobne, także występuje. Istotą przekładu jest przede wszystkim tłumaczenie nie języka, a tekstu, a wszelkie teksty skonstruowane przez człowieka są przetłumaczalne [tamże: 15]. Znaczenie nie jest właściwością tekstu, lecz ludzkiego umysłu, który tłumaczoną treść wyobraża sobie indywidualnie. Przekład to nie operacja dekodowania treści tekstu, a proces dostrzeżenia, zrozumienia i przyswojenia tekstu stworzonego w innej kulturze, a tym samym dostrzeżenie, zrozumienie i przyswojenie innej kultury.

Komunikowanie międzykulturowe jest zawsze jakąś formą wzbogacenia kultury w sensie atrybutywnym, następuje wymiana i rozszerzenie komunikujących się kultur na różnych poziomach i w obrębie różnych zagadnień. W kulturowych kontekstach funkcjonują niemal wszystkie treści, nie tylko teksty, ale także pozycja ciała, mimika, gesty, barwy, przestrzenie, czyli także komunikowanie niewerbalne.

Uwarunkowane kulturowo są także teksty prawne, czyli wszelkie akty normatywne sporządzone w języku prawnym. Dany system prawny, fenomeny prawa są elementami tożsamości kulturowej.

„Interpretacja tekstu prawnego angażuje znajomość języka, w którym ten tekst został sformułowany, a ponadto wymaga odwołania się do wiedzy przedmiotowej, dotyczącej m.in. całokształtu regulacji prawnej w danym systemie, wartości realizowanych przez normy tego systemu oraz sytuacji faktycznej, w której te normy funkcjonują. Teksty prawne formułowane są w pewnej odmianie języka etnicznego. Odmiana ta charakteryzuje się zasobem specyficznego słownictwa oraz specyficznych reguł składniowych i semantycznych. Interpretator tekstów prawnych winien w związku z tym dysponować znajomością odpowiedniego języka etnicznego, a ponadto znajomością specyficznego słownictwa i reguł językowych charakteryzujących odmianę języka, w której te teksty są sformułowane” [Gizbert-Studnicki 1986: 12].

Tłumacz tekstów prawnych powinien nie tylko posiadać wiedzę językową, kompetencję lingwistyczną, ale również dysponować znajomością systemu prawnego i aktów prawnych własnego kraju oraz państwa, na którego język tłumaczy. Znajomość systemów prawnych obu krajów pozwoli tłumaczowi pokonać barierę nieprzekładalności systemów [Kulaś-Pełka 1999: 48].

W obrocie prawnym przekraczającym granice kraju dominują teksty prawne sporządzane w językach państw sąsiadujących. Przekład z języków obowiązujących w Unii Europejskiej na język polski jest ułatwiony i uproszczony dzięki równoważności konwencjonalnej terminów [Pieńkos 1999: 39, 187-198], narzucanej z racji funkcjonowania w jednym systemie prawa europejskiego. Przekład z języków państw pozostających poza Unią Europejską z tego ułatwienia nie korzysta.

Porównanie systemów prawnych Polski i państwa europejskiego kręgu kulturowego, kraju jednakże nienależącego do Unii Europejskiej, pozwala na uchwycenie elementów stanowiących o kulturze prawnej, składających się na tożsamość kulturową, a jednocześnie stanowiących o ograniczeniach przekładu. Zestawienie różnic nie ma oczywiście enumeratywnego charakteru. Polski system prawny jest charakterystyczny dla państwa unitarnego, to znaczy jedno prawo obowiązuje na terenie całego kraju. Natomiast w rosyjskim systemie prawnym, charakterystycznym dla państwa federacyjnego, funkcjonuje prawo federalne obowiązujące na terenie całego państwa oraz regulacje regionalne. Kompetencje prawodawcze rozdzielone są między organy federalne – Dumę oraz organy autonomiczne – parlamenty krajowe. Republika (państwo) ma własną konstytucję i ustawodawstwo. Autonomiczny obwód i okręg mają natomiast własne statuty i ustawodawstwa. W systemie rosyjskim funkcjonują wewnętrzpaństwowe prawne porozumienia między federacją i podmiotami federacji.

System rosyjski wyodrębnia prawo ziemskie (*Земельное право*), gdzie regulacja praw względem nieruchomości wykazuje odmienności od prawa własności obowiązującego w polskim systemie; rozróżnia się kategorie nieruchomości, z którymi związane są odmienne uprawnienia osób władających. Najbardziej zbliżone do prawa własności jest prawo względem nieruchomości na cele przemysłowe (*Земельный кодекс Российской Федерации*).

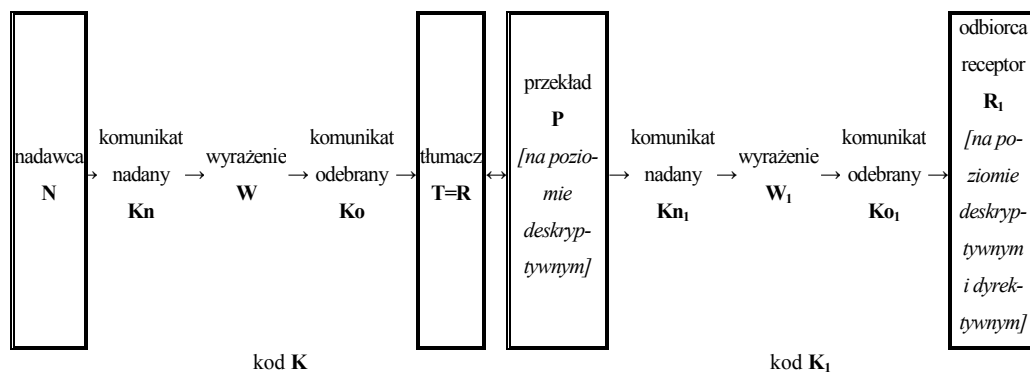
W prawie rosyjskim funkcjonuje rozbudowana procedura arbitrażu (*Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации*), a także rozbudowany

system sądownictwa arbitrażowego (*Арбитражные суды субъектов Российской Федерации*) – właściwie są to stałe organy sądowe. W prawie polskim dla porównania arbitraż to system dobrowolnego rozstrzygania sporów przez strony powołujące arbitrów w miarę potrzeb.

Oprócz przedstawionych różnic istnieją także podobieństwa między prawnymi systemami polskim i rosyjskim. Oba systemy prawne opierają się na prawie rzymskim, wykazują podobieństwo do systemów prawa cywilnego państw europejskich.

W języku prawnym używane są leksemy funkcjonujące w języku ogólnym w różnych znaczeniach, dobór odpowiedniego znaczenia jest więc istotny dla poprawności przekładu. Tłumacz przekazuje tekst nie tylko na poziomie deskryptywnym, językowym, ale także na poziomie dyrektywnym; przetłumaczony tekst prawny musi stanowić regulację prawną, musi skutkować adekwatnym zachowaniem i działaniem adresata.

Proces przekładu tekstu prawnego można przedstawić według następującego uproszczonego schematu [Nawacka, Nawacki 2007: 146]:

Ryc. 1. Proces przekładu tekstu prawnego

Nadawcą komunikatu jest ustawodawca (nadawca N), to jest prawodawca, który wysyła komunikat językowy K_n w postaci wyrażenia W przy pomocy kodu K, czyli języka narodowego nadawcy. W procesie przekładu tłumacz (receptor) jako odbiorca zastępczy odbiera komunikat odebrany (K_o) w warstwie deskryptywnej i przekazuje dalej jako komunikat nadany (K_{n1}) przy pomocy wyrażenia W₁ również w warstwie deskryptywnej. Jednakże właściwy odbiorca (receptor R₁), który odbiera komunikat odebrany (K_{o1}), sformułowany w języku rodzimym dla odbiorcy właściwego, powinien odebrać dany komunikat nie tylko w warstwie deskryptywnej, ale i dyrektywnej. Komunikat K_{n1} nadany przez tłumacza, zawierający te same wyrażenia W₁, nie jest równoznaczny komunikatowi K_{o1} odebranemu przez właściwego odbiorcę. Tłumacz powinien starannie dokonać przekładu w warstwie deskryptywnej, zgodnie z regułą wykładni prawa także w warstwie dyrektywnej, by umożliwić zrozumienie nadanego komunikatu na obu poziomach. W związku z tym częstokroć tłumacz, nadając znaczenie odbieranym terminom obowiązujące w systemie prawa

rodzimego dla nadawcy, używa znaczenia odmiennego niż wynikające z warstwy deskryptywnej¹.

Nowe znaczenie nadawane leksemom w procesie przekładu tekstów prawnych często dotyczy nie specjalistycznych terminów definiowanych przez prawodawcę, lecz terminów języka ogólnonarodowego. Odmienne rozumienie tych leksemów powoduje rozbieżności w obrębie niejednorodnych kultur prawnych. W celu zrozumienia nadanego komunikatu prawnego konieczne bywa poszerzenie zakresu tłumaczenia o dodatkowe akty prawne, teksty doktryny prawniczej, orzeczenia sądowe. Tak szeroki kontekst, to jest zależność treści fragmentu tekstu od innych fragmentów tekstu i całych tekstów, umożliwia należyty, poprawny, staranny przekład. Można wyróżnić następujące odmiany kontekstu:

- „– wewnątrzdzaniowy, obejmujący wyraz dopełniający do zwrotu, zdanie, w którym znajduje się termin;
- okołodzaniowy, obejmujący najbliższe sąsiadujące zdania, w szczególności stanowiące jedną jednostkę redakcyjną aktu normatywnego;
- [...] tekstowy, ujmujący wyrazy w ramach szerszych jednostek redakcyjnych aktu prawnego, a nawet w ramach całego aktu normatywnego, czy też aktów składających się na daną gałąź, dziedzinę prawa” [Nawacka, Nawacki 2009: 445].

W procesie przekładu istotny jest wybór odpowiedniego znaczenia. W celu uzyskania przejrzystości przekazu pożądana jest eliminacja wieloznaczności, między innymi poprzez użyteczne dla tłumacza narzędzie, jakim jest kontekstowy odbiór komunikatu. Przykładem zastosowania kontekstowego odbioru tekstu prawnego będzie tłumaczenie fragmentu tekstu²

„Kodeksu rodzinnego Federacji Rosyjskiej” (*Семейный кодекс Российской Федерации*) [Семейный кодекс... 1995].

Статья 140. Отмена усыновления ребенка / „Artykuł 140. Rozwiązanie stosunku przysposobienia”

1. Отмена усыновления ребенка производится в судебном порядке. „1. Rozwiązanie stosunku przysposobienia dokonuje się w trybie sądowym”.

Wyraz *отмена* to leksem wieloznaczny o następujących znaczeniach podanych w słownikach³: 1. zniesienie, skasowanie; 2. uchylene; 3. odwołanie. Żadne z wymienionych znaczeń nie oddaje istoty tego pojęcia prawnego; skoro następuje nawiązanie stosunku przysposobienia, nie można wymienionego przysposobienia znieść, skasować, uchylić czy odwołać. Przeciwnym działaniem do nawiązania jest rozwiązanie stosunku przysposobienia, stąd tłumaczenie leksemu *отмена* jako „rozwiązanie”.

Kolejny zwrot *усыновление ребенка* został przetłumaczony jako „stosunek przysposobienia”. Leksem *усыновление* ma znaczenia: usynowienie, przysposobienie, adopcja, należałoby zatem wybrać najbliższy rosyjskiemu znaczeniu odpowiednik „usynowienie”. Jednakże kontekst tekstowy pozwala wybrać szersze znaczenie tego leksemu. Artykuł 124 „Kodeksu rodzinnego Federacji Rosyjskiej” punkt 1. *Усыновление или удочерение (далее – усыновление)* wskazuje na poszerzenie znaczenia

¹ Szerzej o procesie przekładu tekstów prawnych: J. Nawacka, M. Nawacki [2013: 95-107].

² Przedstawiony przykład i inne w: J. Nawacka [2013: 73-80].

³ Wszystkie znaczenia poszczególnych leksemów zostały wyekscerpowane ze słowników: A. Mirowsicz i in. [2004]; J. Wawrzyńczyk i in. [2005].

leksemu *усыновление* o znaczenie leksemu *удочерение* „przysposobienie na córkę”. Także szerszy kontekst polskiego języka prawnego ma zastosowanie przy właściwym doborze polskich ekwiwalentów. W polskim Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym występuje nominacja „przysposobienie” i określenie „stosunek przysposobienia”, w związku z czym *усыновление ребенка* to „stosunek przysposobienia”.

Zwrot *в судебном порядке* jest wymieniony w słownikach tłumaczeniowych, ale opatrzony znaczeniem „sądownie, przez sąd”, natomiast zwrot *судебным порядком* jest przetłumaczony „w trybie sądowym”. Kontekst tekstowy polskiego języka prawnego także i w tym przypadku decyduje o zastosowaniu dla zwrotu *в судебном порядке* określenia „w trybie sądowym”, które jest używane właśnie w takiej postaci w polskich tekstach prawnych.

Czasownik *производится* od *производить* to: 1. dokonywać, wykonywać, przeprowadzać; 2. wytwarzać, produkować; 3. sprawiać, wywierać, wywoływać; 4. sprawić, wywoływać; 5. wydawać na świat; 6. awansować, promować; 7. wyprowadzać, wywodzić. Tylko kontekst tekstowy wyrokuję o odpowiednim wyborze ekwiwalentu polskiego – dokonywać.

Podczas komunikowania międzykulturowego tworzy się, na zasadach interferencji kulturowej, coś wspólnego, choć odmiennego od pierwotnych składników – czyli swoiste przenikanie do komunikujących się osób czy społeczności odmiennych wzorów kulturowych, odmiennych wartości, sposobów myślenia, to wzajemne oddziaływanie na siebie. Tłumacz tekstów prawnych dokonuje przekładu przede wszystkim na poziomie językowym, następnie na poziomie prawnym przy pomocy kontekstowego odbioru, i dalej powinien szerzej traktować tekst prawny jako przejaw komunikowania międzykulturowego.

Bibliografia

- Семейный кодекс Российской Федерации, 1995, base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=126546 (2.09.2012).
- Gizbert-Studnicki T., 1986, *Język prawny z perspektywy socjologicznej*, Warszawa-Kraków.
- Golka M., 2008, *Bariery w komunikowaniu i społeczeństwo (dez)informacyjne*, Warszawa.
- Golka M., 2007, *Socjologia kultury*, Warszawa.
- Gudykunst W.B., Young Yun Kim, 2010, *Komunikowanie się z obcymi: spojrzenie na komunikację międzykulturową*, [w:] J. Stewart, *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej*, Warszawa, s.496-511.
- Hall E.T., 1987, *Bezgłośny język*, Warszawa.
- Hejwowski K., 2006, *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*, Warszawa.
- Kułak-Pełka J., 1999, *Wybrane problemy tłumaczeń ekonomiczno-prawnych*, [w:] *Przekład literacki a przekład użytkowy. Teoria i praktyka (Materiały III Międzynarodowej Konferencji Traduktologicznej Częstochowa 3 czerwca 1998 r.)*, Częstochowa, s. 45-51.
- Mirowicz A. i in., 2004, *Wielki słownik rosyjsko-polski*, t. 1-2, Warszawa.
- Nawacka J., 2013, *Rola kontekstu w interpretacji tekstu prawnego*, [w:] *Z teorii i praktyki przekładu prawniczego*, red. I.A. NDiaye, G. Ojcewicz, Olsztyn, s. 73-80.

- Nawacka J., Nawacki M., 2007, *Z obserwacji nad kontekstualnym rozumieniem tekstu prawnego jako podstawą translacji*, „Acta Polono-Ruthenica”, t. XII, Olsztyn, s. 145-160.
- Nawacka J., Nawacki M., 2009, *Założenia jednoznaczności kontekstowego słownika translacyjnego rosyjskiego języka prawnego*, „Acta Polono-Ruthenica”, t. XIV, Olsztyn, s. 443-452.
- Nawacka J., Nawacki M., 2013, *Komunikacyjny model przekładu tekstu prawnego*, „Między Oryginałem a Przekładem”, Warszawa, nr 21: Tłumaczenie specjalistyczne; s. 95-107.
- Pieńkos J., 1999, *Podstawy juryslingwistyki. Język w prawie – prawo w języku*, Warszawa.
- Stewart J., 2010, *Mosty zamiast murów. Podręcznik komunikacji interpersonalnej*, Warszawa.
- Wawrzyńczyk J. i in., 2005, *Wielki słownik rosyjsko-polski z kluczem polsko-rosyjskim*, t. 1-2, Warszawa.

Summary

Observations on cultural identity in the context of translation (a prolegomenon)

The article constitutes an attempt to refer the process of translation of legal texts to the intercultural communication. In the translation process of legal texts, the translator is primarily concerned with the linguistic level, then with reception of the TT in the contextualised legal terms, and finally with translation as an instance of intercultural communication.

Key words: *identity, cultural identity, culture, intercultural communication, translation*